

4. SZ. MELLÉKLET

A TANKÖNYV TÉRKÉPEIRŐL¹ ÉS A HOZZÁJUK KAPCSOLÓDÓ ATLASZ OLDALAKRÓL²

A tankönyv 49 (46+3) térképének legnagyobb szakmai hibáit már a tankönyv elemzésének elején kiemeltük. Mindössze 4 térképpel kapcsolatban **nem** foglalmaztunk meg problémákat.

A tankönyv **újgenerációs változatába 3 új térkép** került.

Az újgenerációsban mindössze **12 régi térképen változtattak**. A változtatások 7 esetben teljes vagy részleges javítást jelentenek, 3 esetben további hibákat (135. oldalon Brit Birodalom címen rákerültek francia gyarmatok, vagy a 166. oldalon ruszin népnév helyett ukrán szerepel), egy esetben javítást és újabb hibát egyszerre, egy térképen pedig a bekerült új elem vitatható. **A változtatásokról is részletesen szól ez a melléklet.**

1. Krími háború

a tankönyv 8. oldalán és az atlasz 38/a térképén

A jelmagyarázat egyik vörös nyila sem szaggatott, így nem tudni, hogy a térkép folyamatos és szaggatott nyila melyik időpontra vonatkozik. *(A szaggatott az időben korábbi.)* Emiatt a térképhez kötődő első kérdést nem lehet megválaszolni.

A könyv térképe és a szöveg nincs összhangban. A szöveg túl rövid, a térkép viszont önmagában nem magyaráz. Nem derül ki, miért támadták az oroszok Moldvát és Havasalföldet. A jelmagyarázat hibája miatt nem világos, hogy mivel kezdődött a háború. Nem jelzi, hogy a Szárd–Piemonti Királyság is belépett a háborúba a francia támogatásért cserébe, amelynek az olasz egység megteremtésénél lesz szerepe. Pedig a lecke következő bekezdése az olasz egység megteremtéséről szól, amelyben a szöveg említi is ezt.

Nem ábrázolja azt sem, hogy ezután nyílik lehetőség a független román állam megteremtésre is, mivel a nagyhatalmaknak érdekük volt egy ütközőállam a Török és az Orosz Birodalom között. A háború eseményei helyett szerencsésebb lett volna ehhez és a szövetségi rendszerekhez térképet készíteni.

A tankönyv egyik képe a balaklavai ütközetet mutatja, de se a tankönyv, se az atlasz térképe nem tünteti fel Balaklavát. Mivel a tankönyvi szöveg említi a Boszporuszt és a Dardanellákat, akkor a térképnek mutatnia kellene. *(Az atlaszban fel vannak tüntetve.)* A Duna és a Dnyeper nevét meg kellett volna írni.

Az atlaszban a tág kivágat miatt a fő hadszíntér ábrázolása túl kicsi. Szükségtelen a fél Orosz Birodalom feltüntetése, de a szövetségi rendszerek bemutatásra kerülhetek volna.

Hiányoznak a területhez köthető folyók nevei, ezért nehéz tájékozódni, ugyanakkor a Barents-tenger neve fel van tüntetve, pedig az nem hiányozna.

A térkép alapján úgy tűnik, mintha az osztrákok is részesei lettek volna a háborúnak, pedig a szöveg azt írja, hogy semlegesek maradtak. Semmiből kiinduló szövetséges hadműveleti nyilak (pl. a tengerből, vagy Várnától, de Várna nincs feltüntetve) Teljesen szükségtelen a Szentpétervár ellen irányuló hadművelet ábrázolása.

2. Az olasz egység kialakulása

a tankönyv 10. oldalán és az atlasz 38/b térképén

A térkép alá szerkesztett kérdések a térkép alapján nem válaszolhatók meg. Nem derül ki a térképről, hogy Itália területén több önálló állam létezett, és az északi rész a Habsburg Birodalomhoz tartozott.

¹ Az újgenerációs tankönyvben megjelenő változásokat lila betűszínnel jelezzük.

² Az atlaszsal kapcsolatos észrevételek az OFI 2016. évi középiskolai történelmi atlaszának oldalszámozását követik és **kék színű betűvel** jelöltük.

(Természetesen a diákok korábbi ismereteik alapján ezeket tudhatják, de a térképről nem tudják leolvasni.) A jelmagyarázat „Itáliai tartományhatárok” eleme nem helyes, mert nem mindegyik tartomány, pl. a Szicíliai Kettős Királyság és a Pápai Állam önálló államok. A Pápai Állam eredeti határa nem egyezik meg az 1870-ben elfoglalt terület határával, mivel északkeleti területét 1859-ben elfoglalják. A színezés és a magyarázat miatt azonban nem látszik, mely területek voltak önállóak 1860 előtt. Itália déli része nem tartozott a szárd államhoz. Garibaldi sikeres hadjárata után átadta a területet a szárd királynak, de nem a Szárd Királyságnak, hanem megalakult az Olasz Királyság az egykori szárd uralkodóval az élén. A jelmagyarázat ebben a formában helytelen, mert azt sugallja, hogy a Szárd Királyság 1859-es területe nem tartozott az 1860-as állapothoz.

3. A német egység kialakulása **a tankönyv 12. oldalán és az atlasz 38/b térképén**

A térképről nem olvasható le a kisméretű és nagyméretű törekvés. Fel kellett volna tüntetni a Német Szövetség területét. Az első kérdésre a térkép alapján nem lehet válaszolni, mert nem látszanak a kisméretű egység létrejöttének lépései.

Az atlaszban a térkép a mérete és színezése miatt szinte teljesen használhatatlan. Az egyesítés folyamata nem látszik, tartalmilag nem mutatja sem az olasz, sem a német egység kialakulását, csak a hozzájuk köthető hadjáratokat.

4. A Balkán-félsziget a 19. században **a tankönyv 14. oldalán és az atlasz 38/c-d térképén**

A balkáni konfliktusok megértéséhez egy etnikai térkép is kellene, a szöveg egyébként erre több helyen is utal. Mivel az orosz–török háború eseményei hiányoznak, ezért a térképről nem derül ki, hogy miért szorul vissza az Oszmán Birodalom a Balkánon.

Az atlasz térképe tartalmilag hasonló, csak valamivel részletesebb.

5. Az újgenerációs tankönyv 15. oldalán A balkáni konfliktusok okai ábrát **felváltotta egy új térkép „A Balkán etnikai viszonyai a 19. század végén” címmel.**

Ez önmagában helyes, mert az etnikai viszonyok számos konfliktus forrásaként jelentkeznek, csak éppen az eredeti ábra által tartalmazott többi konfliktus nem olvasható le róla. A térképen a csángók feltűnése eléggé eltúlzott, ahhoz túl kicsi a térkép, hogy korrekten vissza tudja adni a térség etnikai sokszínűségét.

6. Az Egyesült Államok területének kialakulása **a tankönyv 16. oldalán és az atlasz 39/a térképén**

Ha valóban éreztetni akarná a térkép a gazdasági fejlettség különbözőségeit, akkor bányászati és ipari jeleket is fel kellett volna tüntetni. A kérdésre így igazán a 19. oldal táblázata adja meg a választ. Nagyon hiányoznak a vasútvonalak, ami a gazdasági fejlődés és az egységes állam kialakulásának egyik fő motorja, és a tankönyvi szöveg is említi.

Kalifornia nem gabonatermesztésről híres, hanem az aranyról, aminek ábrázolása a hozzá köthető aranylázzal együtt lemaradt, pedig népvándorlással járt. A Szent Lőrinc-folyó sem lett jelölve. Lehetne egy térkép a rabszolgatartó államokról. Az atlaszban a polgárháborúról van egy részletes térkép, ezért teljesen feleslegesek a tankönyv térképén a polgárháború eseményei, amelyek csak zavarják az egyéb tartalmat.

Az atlaszbeli térkép ugyanazt mutatja, mint a tankönyv térképe, csak nincsenek rajta a mezőgazdaság és a polgárháború jelei. A kialakulás lépéseit, valamint a szövetségi államokat helyesen mutatja.

A vasútvonalak ábrázolása pontatlan, nincs meg mindegyiknek a két végpontja, pl. San Franciscót nem éri el egyik sem, a terület közepén húzódó vonal megáll a Missourinál – de ott sem jelöl várost a térkép – és nem megy el Chicagóig.

Az atlasz és a tankönyv térképe nincsen összhangban; pl. ipari területek nem egyeznek.

Az újgenerációsban a térképen annyit sikerült rontani, hogy a déli államok területe – bár a jelmagyarázatban önálló színnel szerepel – valószínűleg valamilyen technikai okból az iparvidékek színét kapta.

7. India a 18–19. században a tankönyv 29. oldalán

A térképhez kötődő kérdések többségére a térkép nem ad választ.

Az újgenerációsban a térkép mérete csökkent, színei erősebbek, a települések nagyobb betűkkel lettek megírva. Lényegi változás nem történt.

8. Afrika gyarmatosítása a tankönyv 30. oldalán és atlasz 40/c térképén

Szváziföld 1830-tól létezik. Ha az atlasz térképe mutatja, akkor a tankönyv térképének is mutatnia kellene.

A könyvben és az atlaszban ugyanaz a térkép látható.

9. Gyarmatosítás és befolyási övezetek Ázsiában a 19. század végén a tankönyv 32. oldalán és az atlasz 39/c térképén

A Mandzsúriát nyugatról határoló narancsszínű vonal nincs megmagyarázva.

A témáról térkép található a könyvben és az atlaszban is, az atlaszban található részletesebb.

Az újgenerációsban a térképet javították. Lekerült róla a Mongol Birodalom név, a hozzá tartozó határ és színezés, valamint Tannu Tuva határa. Az új változat Mongóliát Kína részeként tünteti fel.

A jelmagyarázatból és a térképről a japán győzelem mellől lekerült az orosz vereség jel, és értelemszerűen csak a japán győzelem maradt.

10. Az újgenerációs tankönyvben 33. oldal új térkép: A világ felosztása

Nem jó, hogy a jelmagyarázatban Oroszországhoz is mechanikusan a gyarmatokat írták, mivel Szibéria nem gyarmat volt, hanem az ország része.

Nagy-Britannia esetében 1914-ben már működött a domínium intézménye, ezért nem szerencsés ezeket a területeket is csak gyarmatként jelölni.

11. Az újgenerációs tankönyvben 40. oldal Új térkép: Az Oszmán Birodalom

A cím és az időpont hiányzik a térkép mellől, így csak az Oszmán birodalom területéből lehet következtetni 1913-ra.

12. Európa 1871 után a tankönyv 41. oldalán az atlasz 40/a és b térképén

A folyók nevei olvashatatlanok. A térkép két színét a jelmagyarázat nem mutatja.

Az atlaszban a szövetségi rendszerekhez jobb térkép található.

13. Magyarország közigazgatási felosztása a Bach-rendszerben a tankönyv 47. oldalán és az atlasz 41/a térképén

A térkép a címe szerint Magyarország közigazgatási rendszerét ábrázolja, valójában az egész Habsburg Birodalmat mutatja, de Északon hiányzik a határ az Orosz Birodalom és a Porosz Királyság között. Sem a Porosz Királyság, sem a katonai határőrvidék sincs feltüntetve.

Egy átmeneti időszaknak a közigazgatását fölösleges két helyen is ábrázolni. Az atlasz térképe részletesebb, és valóban csak Magyarországot mutatja.

14. Az Osztrák–Magyar Monarchia a tankönyv 55. oldalán

A térkép eléggé semmitmondó. Nincs megmagyarázva az Osztrák Császárságon belüli közigazgatási egységek határa. Legalább a dualista állam két fő részét képező területi egység központját fel kellene tüntetnie, és ezen kívül fontos lenne még Prága, Lemberg, Zágráb, Fiume³ megjelölése. Meg kellett volna adni az időpontot, amely idején a térkép a dualista államot mutatja. Bulgária esetében például az 1886 utáni állapotot ábrázolja, nem az 1867-eset.

A részben javított változat az Újgenerációsban. Horvátország neve azonban fölöslegesen került fel! Az Osztrák–Magyar Monarchia neve azt mutatja, hogy két részből állt. (Ezzel az erővel Csehországot is feltüntethetnénk.)

15. Magyarország közigazgatása 1867-ben a tankönyv 59. oldalán

Ez a térkép valójában csak Magyarország megyéit jelzi, nem közigazgatását, hisz nem jelzi a közigazgatáshoz hozzátartozó, a megyéktől független szabad királyi városokat. Nem is szükséges, csak a címet kellene megváltoztatni. A kérdéseknek nem sok köze van a térképhez.

16. Magyarország gazdasága a dualizmus korában a tankönyv 63. oldalán

A „Gyár, üzem” jelmagyarázati elem ebben a formában teljesen értelmezhetetlen, hisz nyilvánvalóan a feltüntetettnél több gyár és üzem létezett az országban, és a kör mérete valamilyen nagyságot fejez ki. De az nem derül ki, hogy mi a számítás alapja, mi a bázis.

Megválaszolhatatlan a térképhez kapcsolt kérdés: „Miként határozták meg az iparvidékek elhelyezkedését?” Normális gazdasági környezetben, a kapitalizmus kialakulása idején az iparvidékek kialakultak maguktól, mindenféle előzetes meghatározás nélkül.

17. Magyarország vármegyéi a közigazgatási reform után a tankönyv 67. oldalán és az atlaszban a 41/e térképen

A térképhez fűzött kérdés pontatlan: „Hogyan változott meg a vármegyék beosztása a közigazgatási reformmal?”, hisz nem a vármegyék beosztásának változása a lényeg, hanem a kiváltságos területek megszűnése.

A tankönyvi térkép teljesen felesleges, mivel az atlaszban ennél egy sokkal részletesebb térkép található a közigazgatásról. Bár a térképen Budapest és Fiume ábrázolása abból a szempontból pontatlan, hogy egyik sem törvényhatósági jogú város, de ezt középiskolában nem tanítjuk.⁴

18. Budapest a dualizmus évtizedeiben a tankönyv 71. oldalán és az atlasz 41/d térképén

Hiányzik az egyesítéskori (1873) határ magyarázata.

Nem világos, hogy a dualizmus kori Budapest térképén mit keresnek az 1956-ig beépített területek, valamint az 1950-ben létrejött Nagy-Budapest határa.

³ Budapest székesfőváros, Fiume pedig önálló státuszú város (*Corpus separatum*).

19. Magyarország etnikai viszonyai a 20. század elején
a tankönyv 80. oldalán

„Hogyan befolyásolná az egyes régiók nemzetiségi arányait, amennyiben a térkép nem jelölné a lakatlan területeket?”- a kérdés nyelvhelyességi hibát tartalmaz, hisz csak az ábrázolást, a közvetített képet torzítaná. Az is attól függene, hogy az adott területet mely nemzetiség színével jelölnék a fehér foltokat, pl. Baranyában és a Vértesben magyar vagy német, Felvidéken német vagy szlovák, esetleg Erdély egyes területein magyar vagy román szín lenne a dominánsabb. Pontosítással arra jó lenne a kérdés, hogy ráirányítsa a figyelmet a térképpel való manipulálás lehetőségére. De ezt leginkább két térképpel lehetne szemléltetni.

Nem világos, hogy a feltüntetett városok milyen elv szerint lettek kiválasztva? Nemzetiségekkel szembeni lenézést, előítéletet növelhet, hogy a Felvidéken, Horvátországban, Délvidéken egyetlen város sincs jelölve!

20. A Balkán-félsziget államai
a tankönyv 87. oldalán és az atlasz 38/d térképén

A térkép Bulgária területi szerzeményeit mutatja 1912-ben, de nem tudni, hogy ez a Bulgária hogyan alakult ki, mivel az előző Balkán térképen még jóval kisebb területű volt az ország.

Az Adriai-tenger felirata rossz helyen van, mivel az Otrantói-szorost és a Jón-tenger egy részét is lefedi.

Kérdés a térképhez csatolva: „Hasonlítsuk össze a térképet a 14. oldalon található térképpel! Hogyan alakultak át az országhatárok az első világháború előtti években?” Ez a feladat az atlasz segítségével könnyebben lenne megoldható, mert ott egymás mellett található a két térkép.

[Az atlasz térképe részletesebb.](#)

21. Az 1914. évi hadműveletek
a tankönyv 94. oldalán és az atlasz 43/a térképén

[Az atlasz részletes térképe mellett nincs szükség a tankönyvben található vázlatra.](#)

22. Frontvonalak Európában 1914 és 1918 között
a tankönyv 97. oldalán és az atlasz 43/a térképén

[Az atlasz részletes térképe mellett nincs szükség a tankönyvben található vázlatra.](#)

23. Az antant területi ígéretei a szövetségeseinek
a tankönyv 99. oldalán

A maximális csehszlovák követelés meghatározás nem fedi a valóságot. Igaz, hogy 1918 végén megalakult Csehszlovákia, de valójában ez eredetileg cseh követelés volt.

Az Osztrák–Magyar Monarchia határa annyira rosszul látszik, hogy követhetetlen, melyek a felbomlása utáni utódállamok.

24. Oroszország 1918-ban és a polgárháború idején
a tankönyv 102. oldalán és az atlasz 43/b térképén

Az Aral-tó ekkor még nem száradt ki, nem fűződött le több részre. A térkép a tó mai állapotát mutatja. Moszkvától északra látható nagy tó valójában egy mai víztározó.

[Részletesebb és jobb a térkép az atlaszban.](#)

**25. Magyarország megszállása
a tankönyv 108. oldalán és az atlasz 44/a térképén**

A jelmagyarázat különbség tesz a „demarkációs vonal” és az „*antant demarkációs vonala*” között, pedig mindkettőt az antant állapította meg, így félrevezető.

A jelmagyarázatban a csehszlovák csapatok meghatározás helytelen, mivel azok valójában cseh csapatok voltak.

A jelmagyarázat szerint a zászló olyan településeket jelez, ahol a nemzetiségek az elszakadást kimondták. Ez így pongyola megfogalmazás, mert nem határozza meg, hogy kitől szakadnak el a nemzetiségek. Feltehetőleg Magyarországtól, de milyen nemzetiség mondta ki az elszakadást Budapesten? A Budapest melletti dátum alapján ez az őszirózsás forradalom vége, és a Károlyi kormány megalakulásának időpontja.

**26. Európa államai az első világháború előtt és után
a tankönyv 113. oldalán és az atlasz 46/b térképén**

A térképről nagyon nehezen olvashatók le a változások, mivel a világháború előtti és utáni állapot is alig érzékelhető. A 128. oldalon a téma megismétlődik, de két térképen, így ott jobban összehasonlítható. Semmi szükség erre a térképre.

Az atlasz térképe kicsi, zsúfolt, és nehezen olvasható. Nemzetközi vízi utakat tüntet fel, de egyetlen folyónév nincs a térképen. A népszavazási és a szövetségesek által megszállt területek alig látszanak.

**27. Az Oszmán Birodalom felbomlása és a modern Törökország létrejötte
a tankönyv 115. oldalán**

A térképről csak a lényeg nem olvasható le, hogy mekkora lett a modern Törökország területe, és hol húzódtak az 1923-as lausanne-i béke után a határai. Lemaradt a Szuezi-csatorna és Anatólia ábrázolása, pedig utóbbira kérdés is vonatkozik. Napjaink nemzetközi politikai helyzetének megértését segítené, ha nem csak az örmények, hanem a kurdok által lakott területet is bejelölnék.

**28. Harcok a tanácsköztársaság idejé
a tankönyv 116. oldalán és az atlasz 44/b térképén**

Ebben a kontextusban a Tanácsköztársaság szó nagybetűvel kezdődik, mivel tulajdonnév, és Vix-jegyzék helyes írásához sem hiányozhatna kötőjel. A Vix-jegyzékben kijelölt övezetnél Szatmárnémetit még fel kellett volna tüntetni. A szaggatott lila vonalon jelezni kellett volna, hogy a román hadsereg mely időpontban foglalta el. Ha az ország déli része megszállás alatt levő terület volt, akkor a románok és a csehek által elfoglalt terület nem volt megszállás alatt? Helyesen francia–szerb megszállás alatt álló területet kellett volna jelölni.

Nem jó megoldás, hogy a Vörös Hadsereg északi vonalai is zöldek, mert így rokonítható az antant demarkációs vonalával. Ha a Vörös Hadsereg támadási útvonala vörös nyíl, akkor az északi front vonalának is vörösnek kellene lenni.

Egyetlen folyónév sincs feltüntetve.

A Tanácsköztársaság harcai térkép az atlaszban – főleg ilyen részletezettséggel – szerintünk teljesen felesleges, a további események szempontjából kicsi volt a jelentősége. A „Dicsőséges 133 napról” – a rendszerváltás óta nem tanítunk.

**29. Katonai helyzet Magyarországon 1919. augusztus–szeptemberében
a tankönyv 119. oldalán**

Érthetetlen, hogy ugyanez a térkép megjelenik a 178. oldalon is, csak más a címmel; *A trianoni béke által létrehozott ország területének véglegesülése és birtokbavétele, 1919–1921.* Hiányzik a Lengyelország és Németország közötti határ.

30. A trianoni béke határozatai
a tankönyv 123. oldalán és az atlasz 45/a és b térképén

A cím pontatlan, mert a térkép nem határozatot, hanem a határozat következményeit mutatja. A „Magyarország az első világháború előtt” és a „Magyarország az első világháború után” jelöléseknek akkor lenne értelme, ha markánsan eltérő színeket alkalmaztak volna. Inkább zavaró a két barnaárnyalatú szín.

A „Gyár, üzem” jelmagyarázati elem a 63. oldal térképéhez hasonlóan ebben a formában teljesen értelmezhetetlen.

Az Újgenerációsban a jelmagyarázatban a „Gyár, üzem” helyett „Ipari város” jelenik meg a lila kör mellett. Így egy fokkal értelmezhetőbb a jel.

„Mennyiben követte a békeszerződés által megállapított határ az etnikai elvet?” kérdéshez ez a térkép nem jó, mivel az etnikumokat nem ábrázolja, és a következő megválaszolását sem segíti: „Mely térségekben kellett volna kisebb változásokat végrehajtani ahhoz, hogy etnikailag jelentősen igazságosabb legyen a béke?”

Az atlaszban lévő trianoni békeszerződéshez köthető etnikai térkép túl bonyolult. A városok kördiagramja és a járásonként 20–35%-os kisebbségben levő nemzetiségek összekeverhetők, és félreértésre adhatnak okot.

A trianoni békeszerződéshez köthető gazdasági térkép (45/b) jelmagyarázata a települések jelentőségét emeli ki a gyáripari keresők száma alapján. A térképen viszont a kiemelt települések közül nincs mindegyiknek feltüntetve a neve. (Pl. Budapestnél 8 jel, de csak 4 név, Nagybányánál 3 jel, de csak 1 név.) Ha a települések jelentőségét emeljük ki, akkor meg kell adni a nevüket. Ha nem adjuk meg a neveket, akkor csak a területi megoszlást mutatjuk be. Ha a gyáripari keresők száma alapján határozunk meg három kategóriát, akkor a kategória értékeket is közölni kell.

31.-32. Európa az első világháború előtt és Európa az első világháború után
a tankönyv 128. oldalán és az atlasz 46/a oldalán

Az 1. térképen rossz helyen jelölték Görögország és Bulgária közös határát, és azt is, hogy Görögországnak lenne szárazföldi határa Törökországgal.

Kár, hogy a LUX. felirat éppen a Saar-vidéknél takarja le a térképet, így csak a lényeg nem látszik.

A 2. térképhez időpontot kellene adni, mivel ez az állapot csak 1922 után alakul ki.

Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlását mutató térképen az atlaszban az olasz Ragusa név használata már túlhaladott, Dubrovnik lenne a helyes név.

33. A brit birodalom az 1920-as években
a tankönyv 135. oldalán

A térkép címe az Újgenerációsban változatlan maradt, viszont feltüntetésre kerültek a francia gyarmatok is. Így a térkép és a címe nincs összhangban, valamint értelmezhetetlenné válik a függetlenné váló országok elem.

34. Az olasz nagyhatalmi célok és a területi változások
a tankönyv 138. oldalán

A Szíria névnek hiányzik az utolsó betűje. A térképen szereplő dátumok miatt a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság helyett jobb lenne a Jugoszlávia név. Az olasz területi igények Dalmáciában alig látszanak. Az Aral-tó ezen a térképen is a mai állapotot mutatja.

35. A Szovjetunió a két világháború között
a tankönyv 142. oldalán

Jelmagyarázatban súlyos hibával találkozunk: A Gulagok (munkatáborok) fő területei

A Gulag nem munkatábor, hanem egy munkatáborokat működtető szervezet. A pontos jelmagyarázati szöveg a következő: A GULAG által működtetett munkatáborok fő területei. Azért, mert az elnevezés helytelenül ment át a köztudatba, a tankönyv még használhatná helyesen.

A jelmagyarázatban feltüntetett folytonos piros vonal határjel nem egyezik a térképen megjelenő szaggatott vonalú határjellel. Semmi értelme külön a Szovjetunió határa és külön a Szovjetunió területe elemeknek, amikor mind a kettő ugyanazt mutatja.

Perzsia neve helyett – 1935-től – Irán országnév lenne a helyes.

Az Aral-tó ábrázolása a 102. oldalhoz hasonlóan rossz. Ekkor még nem száradt ki, nem fűződött le több részre. A térkép a tó mai állapotát mutatja. A 102. oldalhoz hasonlóan Moszkvától északra ezen a térképen is egy mai víztározó látszik.

36. A világ országai a két háború között a tankönyv 161. oldalán

A cím helytelen, mert a térkép nem a világ országait mutatja. A teljes amerikai kontinens hiányzik róla, és sok ország nincs megnevezve a térképen. A térkép valójában a gyarmati rendszert mutatja, ám nincsenek kiemelve a világháború után létrejött mandátum területek. Félrevezető a jelmagyarázat: *gyarmatok*, majd az anyaországok és gyarmataik ugyanolyan színnel kerültek jelölésre. Perzsia neve helyett az Irán nevet kellett volna használni.

Az Újgenerációs a Fülöp-szigeteket amerikai gyarmatként jelöli. Ez azért képezheti vita tárgyát.

37. Kína és Japán a 20. század első felében a tankönyv 163. oldalán és atlasz 48/d térképén

A jelmagyarázat „*japán terület*” eleme helyesen a japánok által elfoglalt vagy meghódított terület. Nem derül ki a hódítás időpontja sem. Az „*1937 után elfoglalt terület*” elem meghatározásnál pontosabb lett volna, hogy *1937 után Japán által elfoglalt terület*.

A térkép az atlaszban túl kicsi, zsúfolt, nehezen olvasható. A zöld színek (japánok által megszállt területek) nincsenek megmagyarázva. Így nehezen értelmezhető a jelmagyarázat „*Japánok által megszállt területek határa, 1941/1944*” eleme. A Kuomintang által ellenőrzött terület, valamint Japán, a japánok által megszállt Korea és Tajvan területének színei könnyen összekeverhetők.

38. Köztes-Európa a két világháború között a tankönyv 166. oldalán

El kellene döntenie, hogy a ruszin vagy a rutén nevet használja-e a könyv. A térkép és a szöveg ruszint említ, míg a nemzetiségi megoszlást mutató ábra rutént. (Látszik, hogy az ábrát más fejlesztette.) A magyar felfogás megkülönbözteti az ukránokat és a ruszinokat, nem a legjobb, hogy közös színt kaptak, de nagyobb az baj, hogy a magyarázatban csak a ruszin név szerepel, az ukrán lemaradt. A csángók színfoltja eltűnt.

A dél-olaszországi horvátokról elképzelni sem tudjuk, hogyan kerültek oda. Olaszország amúgy sem tartozik Köztes-Európához, ezért semmilyen népcsoportot nem kellett volna jelölni rajta. Ám ha már jelölt horvátot, albánt és németet, akkor jelölhette volna az olaszokat is. A németeket pedig, ha feltüntette a térképen, akkor megmagyarázhatta volna a jelmagyarázatban.

Javított térkép az Újgenerációsban. Olaszország területéről levették a horvátok téves foltját. A jelmagyarázatban a ruszin nevet lecserélték az ukránra, pedig hazánkban külön nemzetiségnek számítanak. A jelmagyarázatból kikerült az orosz. Lehet, hogy a térképről is, de ha volt is fönt, azt nem lehetett megkülönböztetni a lengyelek színétől. Pótolták a térképen az országneveket.

**39. A nemzetközi kapcsolatok rendszere az 1930-as években
a tankönyv 171. oldalán**

A térkép címét pontosítani szükséges, *30-as években* helyett 1938-ig. Akkor nem lenne gond, hogy a Cseh–Morva Protektorátus nem került rá a térképre, ahogy a magyar gyarapodások sem. Spanyolországban mit jelent a két láng jele? Miért szerepel a polgárháború mind a két résztvevőjénél? A térképről – a zöld hasonló két árnyalatáról nagyon rosszul látszik, hogy csak a Rajna-vidék volt demilitarizált terület. Első ránézésre úgy tűnik, mintha egész Németország az lett volna.

**40. A trianoni béke által létrehozott ország területének véglegesülése
és birtokbavétele (1919–1921)**

a tankönyv 178. oldalán a 119. oldal térképének megismétlésével és az atlasz 49/a és e térképe

A csehszlovákok által kiűrt terület színét szerencsésebb lett volna külön megmagyarázni. Fel kellett volna tüntetni, hogy a kétféle országhatár mikori állapotot rögzít.

Burgenlandot nem említi a térkép. Ha azért nem, mert csak 1922-ben rendeződött a végleges határ, akkor nem kellett volna feltüntetni a trianoni határt. Ha viszont a térkép feltünteteti Magyarország végleges határát, akkor Burgenlandra is ki kellett volna térni, és a címben az 1922-es dátumot kellett volna megadni. Főleg azért, mert a cím az ország területének véglegesüléséről és birtokbavételéről szól.

Az atlaszban lévő 49/a térkép ugyanazt ábrázolja, mint a tankönyv térképe, csak a trianoni határokon belül. A fenti okoknál fogva itt is jobb lett volna az 1919–1922 időpont, mert így érthetetlen, hogy miért tünteti fel a térkép Burgenlandnál a történelmi Magyarország határát is.

A 49/e térképen hiányzik Sárvár, Ercsi, Selyp, Rudabánya, Sarkad, Mezőhegyes település jele.

A malomipar jelölése teljesen értelmetlen. Hol településhez kötött, hol csak területhez. Egyes helyeken két jel (pl. Szolnoknál) látható egymás mellett. A „nagyságával” meghatározás is értelmezhetetlen, mivel nem adja meg, hogy mit jelent a jel nagysága.

Új elem a jelmagyarázatban és a térképen az újgenerációban az „*Ausztriának ítélt, de népszavazással visszaszerzett terület.*”

**41. A zsidóság egyetemi oktatását korlátozó rendelkezések
Európában az első világháború után
a tankönyv 180. oldalán**

Nincs magyarázata, hogy mit jelent a zöld szín és a zöld sávozás megkülönböztetése.

**42. A második világháború kezdete
a tankönyv 212. oldalán**

Nem helyes Ausztria és a Cseh–Morva Protektorátus megszállását összemosni az 1939. szeptember 1. utáni katonai hódításokkal. A cím pontatlan, nem derül ki, hogy a kezdet mettől–meddig tart. A nyugati fronton a nevek és számok letakarják a hadműveletek nyilait. A térkép nem jelzi, hogy Vichy-Franciaország német szövetséges volt. Besszarábiánál is kellett volna egy szovjet támadást jelző nyíl, mert elsikkad a szovjet megszállás.

Azt leszámítva, hogy megcserélték Németország és a német területi hódítás színét, a térkép változatlan az újgenerációban.

**43. A német hadsereg hadműveletei és a keleti front kialakulása
a tankönyv 217. oldalán**

Hiányzik az időpont, hogy mettől–meddig tartott a háborúnak ez a szakasza.

Az Albániából kiinduló Albánia elleni olasz támadás nyilván pontatlan megjelölés. A teljes észak-afrikai front lemaradt a térképről, pedig 1941 tavaszától már ott is zajlottak a hadi események. Mit jelent Vichy-Franciaország, Olaszország, Albánia és Magyarország külön színe? „*Mely további országokat foglalta el Németország?*” megválaszolásához a térkép nem elegendő, ahogy a feladat megoldásához sem. : „*Különítsük el a német támadó hadjáratok egyes szakaszait!*”- mivel a térkép nem tartalmaz időpontokat.

A megszállt nyugati országok nem tartoztak a Harmadik Birodalomhoz, a jelmagyarázat ezt rosszul mutatja.

Az újgenerációban ezt javították. Harmadik Birodalom területe helyett helyesen Németország és Németország által megszállt területek szerepel a térképen.

44. Fordulat a háború menetében a tankönyv 222. oldalán

Az előző II. világháborús térképekhez hasonlóan nem világos a színezés. Mitől függ, hogy mely ország megszállt, mely ország szövetséges, mely ország nem kap színt? (Pl. 1944. március 15-től hazánk is megszállt ország volt, a németek az egész Balkánt megszállták, Szlovákia, Románia, Bulgária szövetséges volt, stb.) Félrevezető három év eseményeit egy térképre bezúfolni. Ráadásul az időpontok hiányoznak a térképről, ezért nehéz különválogatni az egyes eseményeket, a jelmagyarázat által megadott 1942–1943 túl tág. A szövetségesek 1944 végéig elérték a francia–német határt, de ezt nem jelöli a nyíl. A térképről hiányzik Voronyezs és a Don-kanyar.

Javították a térképet az újgenerációban: Az új térképen kettéválasztották Németországot és az általa megszállt területeket. Ez helyes. A Harmadik Birodalom határát keleten javították, a területén belül pedig törölték a korábbi országneveket. Az új térkép olvashatóbb és áttekinthetőbb lett.

45. Revíziós sikerek 1938 és 1941 között a tankönyv 226. oldalán és az atlasz 53/a térképén

[Az atlasz térképe a részletesebb.](#)

46. A 2. magyar hadsereg a tankönyv 233. oldalán

A térkép túlzó részletessége mellett sem lehet nyomon követni, hogyan zajlott le a szovjet támadás. Képtelenség egy gyufaskatulya nagyságú térképen 5 különféle zöld vonalat elkülöníteni.

47. A németek által megszállt Európa a tankönyv 235. oldalán

A térkép témája nem Európa német megszállása, hanem a holokauszt. Ez megérdemelt volna egy címet. A térkép pontatlanul feliratozza Lengyelországot, a holokauszt idején csak Főkormányzóság létezett, és sokkal délebbre, mint ahogy a térkép Lengyelországot jelzi.

A tankönyv és az atlasz térképének nevei nem lettek egyeztetve. A tankönyvben Kulmhof szerepel, az atlaszban Chelmo, ráadásul rosszul, Chelmo-ként. A diákokat ez megtévesztheti. A térkép csak a Harmadik Birodalom területét mutatja, a megszállt országok nem látszanak, ellentétben a 217. oldal térképével, amely a megszállt területeket is a Harmadik Birodalomhoz sorolja.

[Az atlasz térképe részletesebb.](#)

48. Hadműveletek Magyarországon 1944–45-ben a tankönyv 244. oldalán és az atlasz 53/b és 54/a térképén

Magyarország német megszállásnak (53/b) bemutatásához ennyire részletes térképre nincs szükség. A térkép nem tartalmaz egyetlen folyónevet sem, pedig a jelmagyarázat hivatkozik pl. a Tiszára.

Ugyanakkor a Kárpátok összes hágója fel van tüntetve, pedig az események szempontjából semmi jelentőségük. Nem derül ki, mit jelent a fekete csíkos zászló, és mitől függ, hogy kettő vagy három csík van rajta? Nem egyértelmű hogy az „1 német hadtest harccsoportjai” mit jelent. Az 1. német hadtestet, csak lemaradt a pont, vagy egy német hadtestről van szó. Hasonlóan pontatlan az 1 SS ejtőernyős zászlóalj feliratozás.

A tankönyv térképe mellett ennyire részletes térképre (54/a) nincs szükség. A térkép egyetlen folyónevet sem tartalmaz.

49. Hadműveletek Európában a háború végén a tankönyv 248. oldalán és az atlasz 50/a és b; 52/a térképén

A határok időpontjai keverednek. Látszik a térképen 1937-es határ is, de látszik a háború alatt kialakult határ is (pl. Magyarország, Balkán).

A jelmagyarázat szerint a térkép a németek által megszállt Európát ábrázolja 1944-ben, de az időpont meghatározása túl általános, hisz 1944 végéig jelentős területeket szabadítottak fel a szövetségesek. A térképen ábrázolt megszállt terület eléggé fiktív, mert ha 1944 elejét mutatja, akkor Magyarországot még nem szállták meg a német csapatok, viszont ha az év végét, akkor Franciaország és a Balkán már felszabadult. Olaszország északi része pedig mindenképpen német megszállás alatt volt, és hasonlóképpen német csapatok voltak Horvátország területén is. Egyszóval a térkép színezése nem jó. Az összes világháborús térképnél szerencsésebb lett volna a németekkel szövetséges országokat és a megszállt területeket külön színnel ábrázolni.

A Harmadik Birodalom határa az egykori Lengyelország közepén felesleges, mivel a térkép a Harmadik Birodalmat nem mutatja.

A II. világháború eseményeit az atlasz is bemutatja 3 térképen. A térképek részletesebbek a tankönyv térképeinél. Az 1942–1945 közötti időszak európai és észak-afrikai eseményeit bemutató térkép zsúfolt, és áttekinthetetlen. Az európai hadszíntereket bemutató térképeken a Volga és a Don neveket leszámítva egyetlen folyónév nincs feltüntetve.